

Savigarba ir pagarba kitam, domėjimasis aplinka, gebėjimas bendrauti ir spręsti problemas, tvarkos ir higienos užtikrinimas, poreikis tobulėti – tai socialiniai įgūdžiai ugdantys vaiko asmenybę. Jei jie nesusiformuoja, vaikui sunkiau prisitaikyti visuomenėje, įveikti iššūkius. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos mobiliosios komandos socialinė darbuotoja Rasa Bložienė dirbdama su šeimomis pastebi, kad socialinių įgūdžių stoka neretai perduodama iš kartos į kartą. Su šia problema susiduria ir užimtų tėvų vaikai.

Socialinių įgūdžių vaikas mokosi šeimoje

„Vaiko, kaip asmenybės raidai, nepaprastai svarbi yra aplinka, kurioje jis auga, bręsta, įgyja įgūdžių, mato formuojamas tradicijas, tarpusavio santykius. Teigiamai asmenybės raidai būtinas dėmesys, laikas kartu, atviri pokalbiai ir, žinoma, tinkamas tėvų, suaugusiųjų pavyzdys visose gyvenimiškose situacijose“, – sako R. Bložienė.

Šeimoje vaikai kaupia patirtį – išmoksta ir perima šeimos modelį, elgesio normas, vertybes. Teigiamos ir neigiamos tėvų vaikystės patirtys perkeliamos į naują šeimą ir taip perduodamos iš kartos į kartą.

„Dirbome su šeima, kai po mamos mirties jau ūgtelėję vaikai buvo apgyvendinti pas budinčius globotojus. Nešvara, netvarka, aplink tik juoda ir pilkos spalvos – iš tokios tamsumos vaikai pateko į kitokį pasaulį. Mergaitė sakė niekada negalvojusi, kad kiti gyvena kitaip. Globotojai vaikus mokė ne tik, kaip šluotą laikyti, bet ir asmens higienos. Pasitaiko, kad vaikai pabuvę kitokioj socialinėj aplinkoj sugrįžti į savąją net nenori, o būna, kad grįžę namo įgytus įgūdžius bando pritaikyti savo kasdienybėje“, – sako Tarnybos socialinė darbuotoja ir pabrėžia, kad pagrindinis socialinių įgūdžių mokytojas – šeima.

Taisyklės ir pareigos ugdo asmenybę

Pasak R. Bložienės, socialinė aplinka tai ne tik švarūs drabužiai, tvarkinga buitis, tai apima gerokai daugiau, o bene svarbiausia – bendravimas ir vaiko ugdymas.

„Nuo mažų dienų būtina ugdyti vaiko savarankiškumą, bendravimo įgūdžius, reikalauti laikytis tvarkos, higienos, užbaigti pradėtą darbą – taip ugdoma atsakomybė, nuoseklus darbo įgūdžiai“, – sako specialistė. Ji taip pat pažymi, kad namuose turi būti nustatytos ir tam tikros taisyklės, ribos, kurios ugdo vaiko elgesį, moko elgesio, emocijų valdymo. Deja, anot pašnekovės, socialinių įgūdžių formavimą dažnai tėvai pamina, stengdamiesi įtikti vaikui. Ypač tai išryškėja skyrybas išgyvenančiose šeimose.

„Vaikų palankumą norintys pelnyti tėvai dažnai pamiršta, kad vaikai turi ne tik teises, bet ir pareigas, pavyzdžiui, padėti tvarkyti namus. Žinoma, vaikas mieliau renkasi augti su tuo iš tėvų, kuris nuolaidžiauja, lepina, nekelia didelių reikalavimų. Tačiau per pareigas ugdomi vaiko socialiniai gebėjimai, formuojasi asmenybė, o toks tėvų elgesys tėra manipuliacija“, – pabrėžia vaiko teisių gynėja.

Socialinis prisitaikymas tampa iššūkiu

Socialinių įgūdžių stokojantiems vaikam iššūkiu tampa ir socialinis prisitaikymas – gebėjimas prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių.

„Nepaprastai svarbūs vaikui elementarūs pokalbiai, domėjimasis jo kasdiene veikla. Vaikai, kuriems tėvai skiria nepakankamai dėmesio, dažnai būna atsiskyrę, nepasitikintys savimi, trūksta gebėjimų prisitaikyti prie naujų situacijų, užmegzti ir palaikyti ryšį su bendraamžiais. Dėl negebėjimo prisitaikyti, tokie vaikai patiria emocinių ir elgesio sunkumų, dažnai linkę elgtis netinkamai, laužyti taisykles. Paauglystės laikotarpiu elgesio sunkumai gali stiprėti“, – pažymi Tarnybos socialinė darbuotoja.

Anot R. Bložienės, vaiko gebėjimui prisitaikyti socialinėje erdvėje didelę įtaką daro ne tik bendravimas šeimoje, bet ir bendraamžių grupėje, tai padeda užmegzti ir plėtoti asmeninius santykius, mokytis spręsti konfliktus. Tad, įgūdžių formavimui svarbus ugdymo procesas, popamokinė veikla.

„Vaikai lankantys būrelius, dienos centrus ar įsitraukiantys į visuomeninę veiklą, būna savarankiškesni, vystosi atsakomybės jausmas, ugdoma kantrybė ir gebėjimas valdyti emocijas. Tokie vaikai patenkina pažinimo, lavinimosi, saviraiškos bei išradingumo poreikius. Įgauna pasitikėjimo savimi, savo jėgomis, adekvačiai priima pastabas ir kritiką, geba dirbti komandoje“, – sako specialistė.

Jei namuose ir už jų ribų patenkinamas vaiko poreikis bendrauti, būti išklausytam, toks vaikas lengviau įveikia sunkumus, lengviau priima sprendimus, geba reikšti mintis. Bendravimas suteikia ir saugumo jausmą.

Asmens higiena taip pat svarbi

Asmens higiena nėra tik prausimasis ar plaukų šukavimas, tai ir drabužių, avalinės priežiūra, higieninio elgesio įgūdžiai ir įpročiai. Vaiko higienos pradmenys formuojasi šeimoje ir čia vėl nepaprastai svarbus tėvų pavyzdys, keliami reikalavimai vaikui.

„Vaikų, ypač mažiausių, netvarka ir nešvara netrikdo. Deja, neformuojami higienos įpročiai

gali ilgainiui virsti rimta asmenybės problema – vaikai nemėgsta praustis, jiems nesvarbi apranga. Taip savaime didėja vaiko atsiskyrimas nuo bendraamžių, o nemalonus prakaito kvapas ir nešvari apranga neretai tampa ir patyčių priežastimi, – akcentuoja R. Bložienė.

Asmens higienos įgūdžių stokojantiems vaikams priimtina ir netvarka namuose – netvarkinga, nešvari aplinka, krūvos nešvarių drabužių, maisto likučiai kambariuose.

„Jei tėvai neugdo asmens higienos įgūdžių, tai ir dantų valymas tampa iššūkiu. Vaikai linkę laužyti ribas ir taisykles, o kai jų nėra, tai tam tikrų įgūdžių jie net nepasigenda“, – tikina specialistė.

Pastebėkite socialinę atskirtį patiriantį vaiką

„Nuolatinis bendravimas, domėjimaisi, kaip vaikui sekasi, vakarienė prie bendro stalo, laisvalaikis kartu – dalykai, kurie ypatingai svarbūs vaikui, jo asmenybės formavimuisi“, – apibendrinama socialinių įgūdžių svarbą vaiko raidai, sako Tarnybos socialinė darbuotoja.

Anot jos, svarbu ne tik tinkamai auklėti savo, bet ir pastebėti šalia esantį, dėmesio ir rūpesčio stokojantį vaiką. Atkreipti dėmesį, jeigu buvęs draugiškas, bendraujantis vaikas staiga užsisiklėndžia, jį nuolat lydi nuovargis, tampa piktas ir irzlus, tai gali būti ženklai, kad ne viskas tvarkoje vaiko namuose, šeimoje.

„Pokalbis visagalis, todėl jeigu kyla įtarimų, kad vaikas patiria socialinę atskirtį, turi problemų namuose – kalbėkite su vaiku, informuokite apie tai pedagogus, socialinį darbuotoją ar psichologą, vaiko teisių gynėjus. Kompetentingi specialistai pasiruošę padėti ne tik vaikui, bet ir jo šeimai“, – sako R. Bložienė.

